

Βυζαντινή τέχνη

IV

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Να παρατηρήσετε τις δυο εικόνες με την Παναγία και το Χριστό και να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές.
2. Να συγκρίνετε τις εικόνες 19,20 με την εικόνα 9, σελ.84.
3. Να αναλύσετε την εικόνα του Μιχαήλ Δαμασκηνού.
4. Να ζωγραφίσετε μια αγιογραφία.

19. «Παναγία Νικοποιού», 17ος αι.

20. «Παναγία Βρεφοκρατούσα», 19ος αι.

21. Δαμασκηνός, «Η Προσκύνηση των Μάγων», 16ος αι.

ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Γεωγραφία: Χάρτης με εικόνες από φημισμένους ναούς και μονές της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

Θρησκευτικά: Η χριστιανική πίστη και η διάδοσή της μέσα από την εικονογράφηση

Γλώσσα - Λογοτεχνία: 1.Ποιήματα, περιγραφές και θρύλοι για την Αγία Σοφία

2.Εικονογράφιση θρησκευτικών κειμένων

Μουσική: Βυζαντινοί ύμνοι

ΥΛΙΚΑ 1.Μικρό μπλοκ σχεδίου (A5) με πολλά φύλλα για πρόχειρα σχέδια 2.Υλικά σχεδίου και ζωγραφικής: μπλοκ σχεδίου, μολύβια Β, 4Β, γόμα, ξύστρα, χάρακας, ορθογώνιο τρίγωνο, μοιρογνωμόνιο, διαβήτης, μπλοκ ακουαρέλας, τέμπρες, πινέλα

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ (Στην προτεινόμενη ιστοσελίδα αλλά και σε άλλες μπορούμε να πάρουμε περισσότερες πληροφορίες για τον αγιογράφο.)

Ανθέμιος από τις Τράλλες και Ισίδωρος από τη Μίλητο: Ο μηχανικός Ανθέμιος και ο αρχιτέκτονας Ισίδωρος, οι «οικοδόμοι» της Αγίας Σοφίας, ήταν οι μεγαλύτεροι στην ειδικότητά τους επιστήμονες της ελληνικής Ανατολής. Εμπνεόμενοι από το ρωμαϊκό Πάνθεον (κυκλικό κτίριο με τρούλο) αλλά και την οικοδομική της Ανατολής με τη χρήση της αψίδας, μεταρρύθμισαν τα ερείπια της βασιλικής του Κωνσταντίου, κατασκεύασαν το μεγαλύτερο τρούλο που είχε στηθεί μέχρι τότε επάνω σε κτίριο δημιουργώντας ένα αριστούργημα φαντασίας και τόλμης.

Μιχαήλ Δαμασκηνός: Γεννήθηκε γύρω στο 1530-35 στην Κρήτη, έζησε στη Βενετία και στην Κέρκυρα, ανοίγοντας το δρόμο για τη μεταφορά της κρητικής ζωγραφικής στα Επτάνησα. Οι περισσότερες εικόνες του ακολουθούν την πατροπαράδοτη εικονογραφία και τεχνοτροπία, με αναγεννησιακές επιδράσεις σε δευτερεύοντα σημεία που αφομοιώνονται οργανικά, ενώ άλλες εικόνες του είναι εμπνευσμένες από έργα Ενετών ζωγράφων.

<http://www.archive.gr/modules.php?name=AvantGo&op=ReadStory&sid=244>

Μια σύντομη διαδρομή στην τέχνη που αναπτύχθηκε στις περιοχές της Αφρικής, της Αμερικής και της Ασίας παράλληλα με το δυτικό πολιτισμό, από τους αρχαίους χρόνους μέχρι το 19ο αιώνα.

4.1. Εισαγωγή

1. Μυκηναϊκή μάσκα.

2. Μάσκα από την Αφρική.

3. Γιαπωνέζικη μάσκα.

4. Μάσκα των Αζτέκων.

Οι αρχαίοι πολιτισμοί, που μελετάει η ιστορία της δυτικής τέχνης και αναπτύχθηκαν κυρίως στη Μεσόγειο (Ελλάδα, Αίγυπτος) αλλά και την Ασία (Μεσοποταμία), όσο και αν διέφεραν, έχουν να παρουσιάσουν αρκετές ομοιότητες, κάτι που φανερώνει την επικοινωνία μεταξύ τους.

Με τις κατακτήσεις του Μ. Αλεξάνδρου το ελληνικό πνεύμα αφήνει το στίγμα του σε πολλούς λαούς της Ασίας (μέχρι την Ινδία), ενώ ταυτόχρονα δέχεται επιρροές από αυτούς. Στη συνέχεια, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία έρχεται να εδραιώσει εκεί στοιχεία του ελληνο-ρωμαϊκού πολιτισμού.

Η μετατόπιση του κέντρου βάρους του δυτικού πολιτισμού στην Ανατολή φέρνει τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία πιο κοντά στους πολιτισμούς της Ανατολής, οι οποίοι αναπτύσσονται παράλληλα και συνδιαλέγονται.

Από την άλλη, η επέκταση των Αράβων στη μεσογειακή Αφρική και μέχρι τη νότια Ισπανία μεταδίδει τον Ισλαμικό Πολιτισμό, πράγμα που ενισχύεται με την επέκταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Κατά την περίοδο της Αναγέννησης, η πίστη στις δυνατότητες του ανθρώπου και η ανάγκη επικοινωνίας και διάδοσης των νέων ιδεών οδήγησαν στις ανακαλύψεις του Νέου Κόσμου στη μακρινή ήπειρο της Αμερικής. Ο δυτικός κόσμος επιτέθηκε στους ιθαγενείς, εκμεταλλεύτηκε ό,τι δικό τους ξεχώρισε και τους εξόντωσε.

Στους αιώνες που ακολουθούν, η Ευρώπη εξελίσσεται (επιστημονικά, τεχνολογικά, πολιτικά) και με την αποικιοκρατία φτάνει σε πολλούς ξένους τόπους, χωρίς όμως να φαίνεται ότι επηρεάζεται από αυτούς. Φτάνουμε έτσι στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ού, όταν η επαφή με μακρινούς τόπους διευκολύνεται, λόγω της ανάπτυξης των μέσων μεταφοράς και επικοινωνίας. Με τα υπερατλαντικά ταξίδια, εκτός από τα προϊόντα και τις ιδέες, ταξιδεύουν πολλοί Ευρωπαίοι καλλιτέχνες και γενικά άνθρωποι της τέχνης. Ενδιαφέρονται να γνωρίσουν την τέχνη κάθε τόπου και θέλουν να την κοινωνήσουν στα ευρωπαϊκά κέντρα, όπου γι' αυτό διοργανώνονται μεγάλες εκθέσεις. Όλοι πλέον έρχονται σε επαφή με την Εξω-ευρωπαϊκή τέχνη, η οποία εκτιμάται ιδιαίτερα και επηρεάζει άμεσα το Μοντέρνο Κίνημα.

Από την άλλη, ο δυτικός πολιτισμός εισβάλλει σε όλο τον κόσμο, διοχετεύοντας δικά του στοιχεία, τα οποία ενσωματώνονται λιγότερο ή περισσότερο στις ιδιαιτερότητες κάθε λαού.

Θα λέγαμε ότι από εδώ και πέρα, αν και οι καλλιτέχνες ακολουθούν την προσωπική τους διαδρομή που φέρει το στίγμα του τόπου καταγωγής τους, η τέχνη που διαμορφώνεται μεταφέρει στοιχεία από την Ιστορία της Τέχνης όλων των πολιτισμών και είναι ανοιχτή σε όλους τους λαούς, επιδιώκοντας το διάλογο και την επικοινωνία.

Εξω-ευρωπαϊκή τέχνη

4.2. Αφρικανική τέχνη

Στη μεγάλη ήπειρο της Αφρικής, εκτός από την αρχαία Αίγυπτο που εξετάζεται στην ιστορία των πολιτισμών της Δύσης, αναπτύχθηκαν πολλοί άλλοι πολιτισμοί. Η τέχνη τους έχει έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα που την κάνει να ξεχωρίζει από άλλες. Σε αυτή αντικατοπτρίζονται η φύση, η ζωή και η θρησκεία. Η ζωή της κοινότητας θεωρείται ένας κύκλος που αποτελείται από αυτούς που πρόκειται να γεννηθούν, τους ζωντανούς και τους νεκρούς. Έτσι και οι πρόγονοι κατέχουν μια ιδιαίτερη θέση στη ζωή, τη θρησκεία και κατ'επέκταση στην τέχνη των φυλών της Αφρικής.

Τα αρχαιότερα δείγματα τέχνης είναι χαραγμένα σε βράχους της Σαχάρας. Όμως όταν μιλάμε για αφρικανική τέχνη, αναφερόμαστε κυρίως στα **γλυπτά**, στα οποία κυριαρχεί το στοιχείο της ανθρώπινης μορφής. **Αγαματίδια**, μάσκες και διάφορα **τελετουργικά αντικείμενα** αναπαριστούν τον άνθρωπο με υπερτονισμένα ή απλουστευμένα χαρακτηριστικά και άλλα διακοσμούνται με γραμμές, σχήματα και τυποποιημένες παραστάσεις. Κατασκευάζονται από υλικά που παρέχει ο κάθε τόπος (ελεφαντόδοντο, ξύλο, μπρούντζος, χαλκός, χρυσός, άργιλος), χαρακτηρίζονται από πρωτοτυπία και λιτότητα, βασίζονται στη συμμετρία και την ισορροπία και έχουν κυρίως συμβολική σημασία.

Ποιο από τα έργα της σελίδας είναι περισσότερο ρεαλιστικό και ποιο αφαιρετικό;

6. «Προγονικό πνεύμα», μάσκα από το Δυτικό Γκάμπον, 19ος μ.Χ. αι., τέχνη των Μπαλσόμπο.

7. «Άκουα Ίμπα», ειδώλιο κούκλας για να προστατεύει τα παιδιά, από την Γκάνα, 19ος μ.Χ. αι., τέχνη των Ασάντι.

8. «Ονι, θεϊκός βασιλιάς», από τη Νιγηρία, 12ος-14ος μ.Χ. αι., τέχνη του Άιφε. Το μπρούτζινο κεφάλι με τη ρεαλιστική μορφή τονίζεται με ένα λεπτό τατουάζ.

5. Αγαματίδιο από τη Νιγηρία, 19ος μ.Χ. αι., τέχνη των Μιμούγι.

IV Εξω-ευρωπαϊκή τέχνη

4.3. Προκολομβιανή τέχνη

Οι κυριότεροι Προκολομβιανοί πολιτισμοί που αναπτύχθηκαν από το 2000 π.Χ. στην Κεντρική Αμερική είναι των Ολμέκων, των Μάγια, των Τολτέκων και των Αζτέκων και στη Νότια Αμερική των Ίνκας. Οι πολιτισμοί αυτοί καταστράφηκαν με την εισβολή των Ισπανών (1519).

Στη Τσιτισέν Ιτζά, τη Μεγάλη Πόλη των Μάγια στο Γιουκατάν αλλά και σε άλλες πόλεις του Μεξικό και της Γουατεμάλα, διασώθηκαν σπουδαία μνημεία του πολιτισμού των Μάγια. Οι **ναοί** χτίζονταν επάνω σε **κλιμακωτές πυραμίδες**, υπήρχαν **αστεροσκοπεία** και **χώροι για αγώνες**, όλα με **ανάγλυφες και πολύχρωμες διακοσμήσεις**. Τα **γλυπτά** είναι συμβολικά και έχουν ποικιλομορφία. Σκαλίζονταν με απλά, πέτρινα εργαλεία, καθώς το μέταλλο και η χρήση του δεν είχαν ανακαλυφτεί.

9. Πέτρινο γιγαντιαίο κεφάλι από το Σαν Λορέντζο στο Μεξικό, 1300-700 π.Χ., τέχνη των Ολμέκων.

10. 11. «Η πυραμίδα του Κουκουλκάν» και το Αστεροσκοπείο στη «Μεγάλη Πόλη» στο Γιουκατάν του Μεξικό, 900 μ.Χ., τέχνη των Μάγια.

12. Αγαματίδιο από τερακότα*, με δυο μορφές (άντρας, γυναίκα) και ανάγλυφα, χρωματιστά διακοσμητικά στοιχεία, 700 μ.Χ., τέχνη των Μάγια.

13. Ανάγλυφη μνημειακή στήλη ύψους τριών μέτρων από το Κοπάν στο Μεξικό, περ. 740 μ.Χ., τέχνη των Μάγια.

14. Κεραμικό βάζο με ζωγραφικές παραστάσεις, 900 μ.Χ., τέχνη των Μάγια.

Εξω-ευρωπαϊκή τέχνη

Στην πόλη Τούλα έχουν διασωθεί οι «Ατλαντες», τέσσερα γιγαντιαία αγάλματα και οι «Κολόνες των Πολεμιστών», με ανάγλυφα πολεμικά και φυτικά στοιχεία, που στήριζαν την οροφή ναού.

Στο νησί Τενοχτιτλάν στα ερείπια του Μεγάλου Ναού στο Τεοκάλι έχουν διασωθεί τοιχογραφίες με σχηματοποιημένες και πολύχρωμες παραστάσεις.

Στα υψίπεδα των Άνδεων οι τέχνες της υφαντουργίας, της αργυροχρυσοχοΐας και της κεραμικής παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο.

16. Τοιχογραφία από το «Μεγάλο Ναό στο Τεοκάλι» στο Τενοχτιτλάν του Μεξικό, 13ος μ.Χ. αι., τέχνη των Αζτέκων.

17. Κρεμαστό κόσμημα, με σώμα κροκόδειλου και κεφάλι βατράχου, 14ος μ.Χ. αι.

15. «Ατλαντες» στην Τούλα του Μεξικό, 12ος μ.Χ. αι., τέχνη των Τολτέκων.

18. Περιδέραιο από χυτό χρυσό, 16ος μ.Χ. αι.

19. Ρούχο των Ίνκας από μαλλί και βαμβάκι, 16ος μ.Χ. αι.

20. Αλαβάστρινη κούπα με τη μορφή πιθήκου, 15ος μ.Χ. αι.

Ποια από τα έργα της σελίδας έχουν σχηματοποίηση στις μορφές και ποια διακοσμητικά επαναλαμβανόμενα στοιχεία;